

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.87>

УДК 65.011.4

В. С. Лесюк,

аспірант кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8370-6513>

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ

V. Lesiuk,

Postgraduate student of the Department of Economics and International Economic Relations, Poltava State Agrarian University

CONCEPTUAL ANALYSIS OF ECONOMIC EFFICIENCY AND ITS SIGNIFICANCE FOR THE ECONOMY

У статті розглянуто сутність економічної ефективності. Розуміння економічної ефективності є ключовим для прийняття управлінських рішень. Проаналізовано трактування сутності економічної ефективності різними авторами. Науковці розглядають різні аспекти економічної ефективності. Це свідчить про різноманітність їхніх підходів. Виділено повторювані класифікаційні ознаки в різних трактуваннях сутності економічної ефективності. Інтерпретації економічної ефективності охоплюють як кількісні, так і якісні характеристики. Більшість авторів пов'язують з економічною ефективністю результативність або витрати. Згруповано різні концепції дослідження економічної ефективності. Концепції

зосереджені на різних методологічних підходах до визначення економічної ефективності на основі різних характеристик. Ці характеристики присвячені технічним, соціальним, інформаційним, операційним та іншим аспектам. Розглянуто вплив економічної ефективності на різні галузі економіки. Висока економічна ефективність може сприяти розвитку та зміцненню конкурентоспроможності галузей. Економіка будь-якої країни залежна від економічної ефективності. Рентабельність є одним із показників, що демонструє економічну ефективність. Рентабельність дозволяє оцінити економічну ефективність з фінансової точки зору. Досліджено зв'язок між рентабельністю та економічною ефективністю. Рентабельність є важливим показником для демонстрації досягнення економічних цілей. Проаналізовано п'ять галузей національної економіки України, які стабільно входили до топ-5 найрентабельніших галузей в період з 2012 по 2021 рр. Рейтинг галузей дозволяє отримати уявлення про економічну динаміку та зміни в Україні за вказаний період.. Найрентабельнішою є галузь сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства. Національна економіка України значною мірою залежить від сільського господарства, тоді як торгівля та інформаційні технології мають великий вплив на неї. Стійкий стан вищезазначених топ-3 галузей в Україні демонструє певний ступінь диверсифікації економіки.

The article examines the essence of economic efficiency. Understanding economic efficiency is key to making rational management decisions. The analysis of various authors' interpretations of the essence of economic efficiency has been conducted. Scholars consider different aspects of economic efficiency. This shows the diversity of their approaches. The repetitive classification features in different interpretations of the essence of economic efficiency are highlighted. Interpretations of economic efficiency encompass both quantitative and qualitative characteristics. Most authors associate effectiveness or costs with economic efficiency. Different economic efficiency research concepts are grouped together. The concepts focus on different methodological approaches to determine economic

efficiency based on different characteristics. The concepts focus on different methodological approaches for determining economic efficiency based on different characteristics. These characteristics focus on technical, social, informational, operational and other aspects. The impact of economic efficiency on different industries is considered. High economic efficiency can enhance the development and competitiveness of industries. The economy of any country depends on economic efficiency. Profitability is one of the indicators that demonstrate economic efficiency. Profitability enables the assessment of economic efficiency from a financial viewpoint. The relationship between profitability and economic efficiency is investigated. Profitability is an essential indication to demonstrate the achievement of economic objectives. Five industries of Ukraine's national economy, which have consistently ranked among the top five most profitable industries between 2012 and 2021, have been subjected to analysis. The ranking of industries provides insights into the economic dynamics and changes in Ukraine during the specified period. The most profitable industry in Ukraine is agriculture, forestry and fisheries. Ukraine's national economy is heavily dependent on agriculture, while trade and information technology have a major impact on it. The resilient standing of the aforementioned top three industries in Ukraine shows some degree of economic diversification.

Ключові слова: економічна ефективність, національна економіка, рентабельність, галузі, сільське господарство.

Keywords: economic efficiency, national economy, profitability, industries, agriculture.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

У контексті глобалізації та постійно зростаючих економічних викликів, питання забезпечення економічної ефективності виходить на перший план. Це набуває особливої актуальності в умовах зростання кількості конфліктів, швидких змін на ринках та необхідності адаптації до нових реалій сьогодення.

Визначальною особливістю економічної ефективності є те, що вона забезпечує не лише досягнення поставлених економічних цілей, проте й посилює конкурентні позиції підприємств на ринку. Це можливо за рахунок раціонального використання ресурсів, застосування інновацій та адекватного управління. Водночас економічна ефективність є складним та багатограним поняттям, що вимагає до себе глибокого розуміння для застосування в різних контекстах. Тому під час криз забезпечення економічної ефективності є ключовим для стійкості та розвитку національної економіки. При цьому ефективне управління та використання ресурсів можуть допомогти уникнути банкрутства підприємств та сприяти відновленню.

Отже, за сучасних умов, коли ресурси є обмеженими та виступають основним джерелом економічної діяльності, розуміння сутності, проведення оцінки та визначення шляхів підвищення економічної ефективності є критично важливим для успіху різних підприємств, галузей та країн. Зважаючи на це необхідно визначити місце економічної ефективності в національній економіці України, оцінюючи який вона має вплив на економічне зростання, фінансову стабільність та конкурентоспроможність країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Внесок в теоретичне обґрунтування сутності економічної ефективності зробило чимало різних авторів, серед яких: Геману М. [1], Гіндес О. Г. [2], Макаровська Т. П. [3], Мочерний С. В. [4], Фаррелл М. Дж. [5]. Їхні праці стали важливим вкладом у розуміння комплексного характеру економічної ефективності. Частина вчених розглядає економічну ефективність у загальному розумінні, водночас решта робить акцент на різних особливостях економічної діяльності тим самим виводячи власні методики розрахунку економічної ефективності, які базуються на різних показниках. При цьому показники враховують технічні, соціальні, інформаційні, операційні, продуктивні, енергетичні та інші аспекти економічної діяльності. Тому таке різноманіття підходів вчених до розуміння сутності економічної ефективності потребує її

грунтовного та всебічного аналізу з теоретичного боку, адже зазвичай науковці не приділяють цьому велике значення концентруючись більше на розробках власних методик, а не сутнісному розумінні економічної ефективності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою статті є дослідження та аналіз теоретичних концепцій економічної ефективності, а також оцінка впливу економічної ефективності на різні галузі національної економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні економічна ефективність є важливою для забезпечення стійкого розвитку та процвітання національної економіки. Показники економічної ефективності дозволяють глибоко аналізувати ринкові умови, конкурентні можливості та досягнуті економічні цілі підприємств.

На основі цього можна погодитися з Геману М., яка стверджує, що аналіз розвитку економіки ґрунтується на визначенні та вимірюванні економічної ефективності [1, с. 117].

Економічна ефективність є одним з ключових понять у світі економіки. Це широке поняття, яке в собі охоплює різноманітні аспекти діяльності на всіх рівнях економіки, починаючи від мікроекономічного рівня, що включає економічну ефективність підприємств чи домогосподарств, мезоекономічного рівня – окремих галузей, макроекономічного рівня – національної економіки, закінчуючи мегаекономічним рівнем, що включає економічну ефективність регіонів та світової економіки загалом. Визначення економічної ефективності на різних рівнях полягає в оцінці того, наскільки добре використовуються ресурси для досягнення поставлених економічних цілей.

Виділимо переваги забезпечення економічної ефективності:

1. Економічна ефективність допомагає країнам та підприємствам краще справлятися з економічними кризами за рахунок диверсифікації.

2. Економічна ефективність лежить в основі конкурентоспроможності окремих країн та підприємств.

3. Економічна ефективність сприяє раціональному використанню ресурсів та знижує негативний вплив на навколишнє середовище.

4. Економічна ефективність покращує рівень життя шляхом збільшення кількості та зниження вартості товарів та послуг.

5. Економічна ефективність підвищує продуктивність в роботі.

Економічна ефективність демонструє наскільки добре національна економіка здатна генерувати багатство з наявних ресурсів. Вона враховує не тільки кількісні аспекти, такі як загальний обсяг виробництва, але й якісні показники, такі як розвиток технологій, конкуренції та ринку. За таких умов визначення економічної ефективності полягає в аналізі відношення витрат до різних конкретних результатів для визначення раціональності використання ресурсів, а також впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на економічну ефективність. Врахування різних факторів дозволяє комплексно оцінити економічну систему та її адаптацію сучасних умов.

Забезпечення економічної ефективності є одним з найважливіших для функціонування національної економіки. У високій економічній ефективності підприємств та галузей перш за все зацікавлена держава. Влада як на державному, так і на місцевому рівні встановлює правила та створює умови для економічної діяльності підприємств. Це включає економічну підтримку, закони про захист конкуренції, встановлення стандартів безпеки, захист навколишнього середовища тощо. Навіть рівень оподаткування може використовуватися для стимулювання тієї чи іншої економічної діяльності. Подібні регулювання можуть сприяти забезпеченню економічної ефективності, а також захистити права виробників та споживачів. Водночас надмірне регулювання може призвести до бюрократичних перешкод, які навпаки знижуватимуть ефективність. Тому втручання влади в економіку зазвичай є предметом політичних дебатів, оскільки різні підходи можуть призвести як до позитивних, так і до негативних результатів економічної діяльності.

Розуміння сутності та значення економічної ефективності спрямоване на те, щоб допомогти управлінцям у прийнятті обґрунтованих рішень, які оптимізують доходи та витрати їхніх підприємств. Використання економічної ефективності сприяє збалансованому економічному зростанню, забезпечуючи стійкість підприємств в довгостроковій перспективі.

Розглянемо підходи різних авторів до трактування сутності економічної ефективності (табл. 1).

Таблиця 1. Трактування сутності економічної ефективності різними авторами

Автор	Визначення
Гіндес О. Г.	“вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки)” [2, с. 3]
Горелкіна С. Б.	“співвідношення показників результатів діяльності та витрат на їхнє здійснення” [6, с. 68]
Макаровська Т. П.	“величина відносна і безрозмірна, яка визначається відношенням ефекту (результату) від здійснення інноваційних заходів до витрат, які викликали появу цього ефекту (результату)” [3, с. 204]
Мочерний С. В.	“досягнення найвищих результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці” [4, с. 366]
Яковенко Р. В.	“зв’язок між кількістю одиниць обмежених ресурсів, використаних в процесі виробництва та кількістю виготовлених товарів; це досягнення економічного результату при застосуванні мінімальних витрат” [7, с. 97]

Джерело: складено автором на основі [1, с. 3; 6, с. 68; 3, с. 204; 4, с. 366; 7, с. 97].

Загалом, економічна ефективність полягає в тому, щоб раціоналізувати використання обмежених ресурсів таким чином, щоб максимізувати рівень виробництва. Це означає знаходження найкращого способу виробництва за найменших витрат. При цьому раціональне використання ресурсів може сприяти економічному розвитку, оскільки оптимізує виробництво. Тому можна стверджувати, що економічна ефективність є основою для досягнення

балансу між раціональним використанням ресурсів, задоволенням потреб споживачів, та стабільним економічним розвитком.

Виділимо повторювані класифікаційні ознаки в трактуваннях сутності економічної ефективності різними авторами (табл. 2).

Таблиця 2. Повторювані класифікаційні ознаки трактування сутності економічної ефективності

Автор	Повторювані класифікаційні ознаки				
	Результативність або результат	Витрати або затрати	Співвідношення або відношення	Величина	Ресурси
Гіндес О. Г.	+	—	—	—	—
Горелкіна С. Б.	+	+	+	—	—
Макаровська Т. П.	+	+	+	+	—
Мочерний С. В.	+	+	—	—	—
Яковенко Р. В.	+	+	—	—	+
Кількість	5 з 5	4 з 5	2 з 5	1 з 5	1 з 5

Джерело: складено автором на основі [1, с. 3; 6, с. 68; 3, с. 204; 4, с. 366; 7, с. 97].

П'ять наведених науковців спираються в своїх визначеннях сутності поняття "економічна ефективність" на п'ять класифікаційних ознак, серед яких: результативність або результат, витрати або затрати, ресурси, співвідношення або відношення, величина. Ознаки були відібрані внаслідок їх найчастішого повторювання. Усі п'ять авторів згадують "результативність або результат", що підкреслює їх універсальне значення в контексті розуміння сутності економічної ефективності. Це свідчить про те, що досягнення результатів є основною метою економічної ефективності. Водночас чотири з п'яти авторів включають "втрати або затрати" у свої формулювання. Це демонструє важливість врахування витрат при визначенні економічної ефективності, вказуючи на необхідність мінімізації витрат для досягнення економічної ефективності. Отже, найбільш універсальними класифікаційними ознаками трактування сутності економічної ефективності серед визначень розглянутих авторів є результативність та витрати. Це вказує на те, що вони є основними у

визначенні економічної ефективності. Ресурси, співвідношення та величина є більш специфічними, тому включаються в трактування меншості авторів. Це показує те, що ці аспекти є важливими, але не ключовими для економічної ефективності, враховуючи підходи різних авторів.

Авторські концепції дослідження економічної ефективності є базою для розуміння та оцінки економічної ефективності за різних умов. Ці концепції ґрунтуються на теоретичному та практичному застосуванні різних економічних теорій та моделей.

Економічна ефективність – це багатогранне поняття, яке охоплює не лише вимірювання доходу та витрат, але й аналіз того, як ресурси використовуються для досягнення максимальної вигоди. Однією з ключових ідей забезпечення економічної ефективності є саме максимізація вигод при мінімізації витрат. В основі такого підходу лежить раціональне використання ресурсів, тому оцінка економічної ефективності відбувається через співвідношення отриманих вигод до затрачених ресурсів. Економісти часто використовують цей підхід для аналізу як окремих підприємств, так і економічних процесів загалом.

Концепції дослідження економічної ефективності також охоплюють аналіз ринку. Тут ключовим виступає розуміння того, як ціни впливають на розподіл ресурсів та ефективність виробництва. Різні економісти вивчають, як конкуренція сприяє або перешкоджає економічній ефективності.

На сьогоднішній день багато науковців відзначають фундаментальний внесок Фаррелла М. Дж. у формування сучасного розуміння виміру економічної ефективності. На його думку, ефективність підприємства складається з технічної та алокаційної ефективностей. Технічна ефективність передбачає здатність отримати максимальний результат від наявних ресурсів, водночас алокаційна ефективність відображає здатність використовувати ресурси в оптимальних пропорціях, враховуючи ціни та технологію виробництва. В підсумку ці два показники поєднуються для виміру загальної ефективності, як це назвав сам Фаррелл М. Дж. Пізніше в літературі цей показник було перейменовано в міру економічної ефективності [5; 8, с. 33–35; 9, с. 75; 10, с. 51].

За останнє століття науковці з різних країн розробили значну кількість концепцій дослідження економічної ефективності, які спираються на ту чи іншу особливість економічної діяльності (рис. 1).

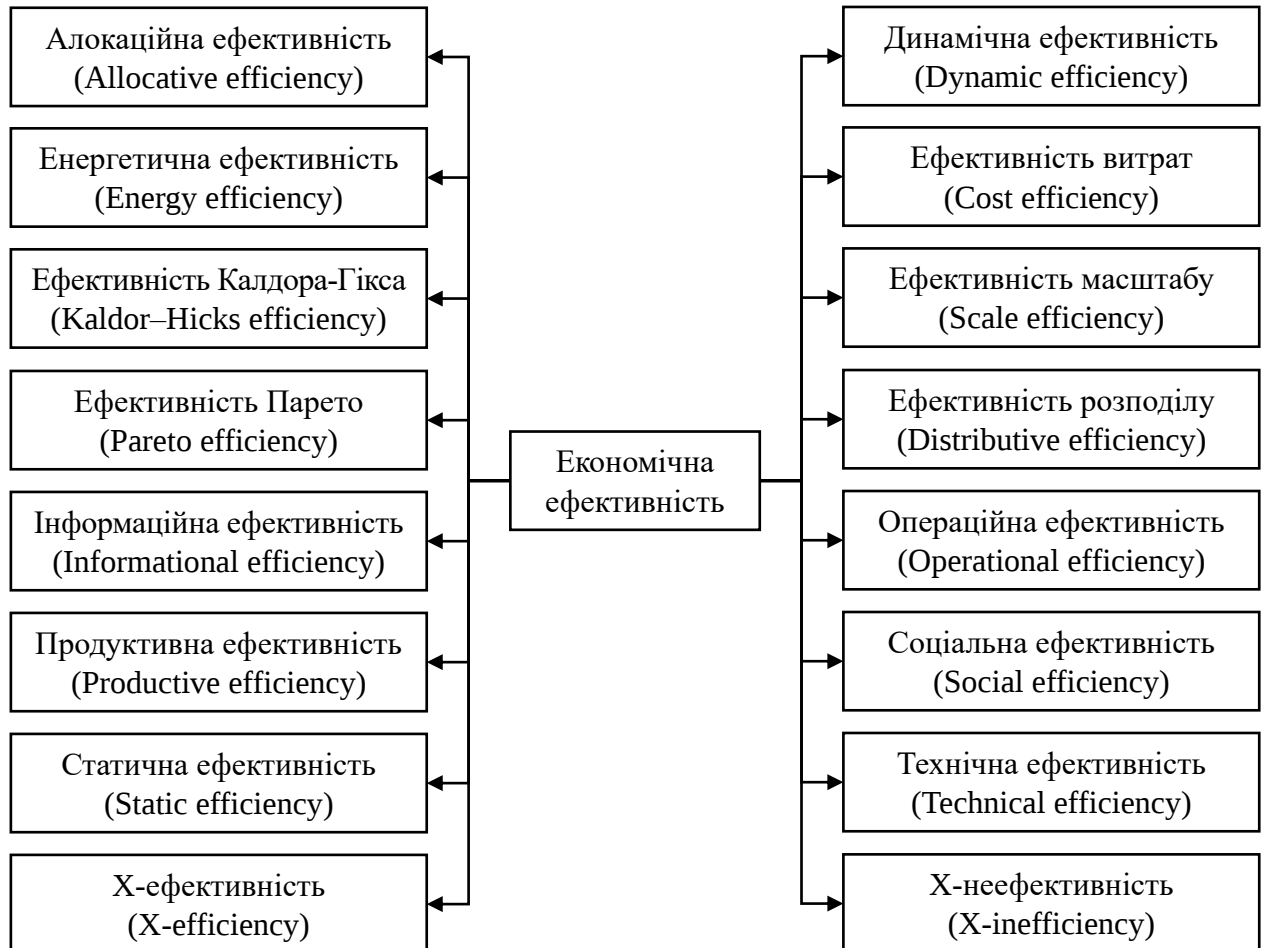

Рис. 1. Концепції дослідження економічної ефективності

Джерело: узагальнено та згруповано автором на основі [10, 11, 12].

Наведений перелік авторських концепцій дослідження економічної ефективності демонструє складність та багатогранність цього поняття. Концепції включають у себе методики аналізу не лише традиційних економічних показників, але й ширший специфічний контекст, у якому ці показники функціонують. Подібні унікальні підходи дозволяють краще зрозуміти як різні фактори впливають на економічну ефективність, а також як можна її оцінити та підвищити в залежності від специфічних умов.

Сучасний світ ставить перед економістами нові виклики та можливості для підвищення економічної ефективності. Швидкий розвиток технологій, в тому числі штучного інтелекту, змінює способи аналізу економічних даних. Зростаюча взаємозалежність світових ринків означає, що економісти повинні розуміти як локальні, так і міжнародні тенденції, а також бути готовими до швидкої реакції на міжнародні конфлікти. Для запобігання економічним кризам потрібно приділяти увагу аналізу всіх можливих ризиків. Зміни в структурі населення, такі як відтік та старіння, вимагають нових підходів до економічного планування та формування відповідної політики. Зміна клімату та екологічні проблеми змушують враховувати екологічну відповідальність при забезпеченні економічної ефективності.

Успішність галузей економіки залежить від економічної ефективності. Вона впливає на прийняття рішень, здатність конкурувати, розвиток технологій, створення робочих місць тощо. У виробничих галузях економічна ефективність визначає наскільки ефективно використовуються ресурси для виробництва продукції. Економічна ефективність дозволяє знизити виробничі витрати, оптимізувати логістику та підвищити якість продукції. Ефективність також пов'язана з використанням інноваційних технологій. Підприємства, які досягли високої економічної ефективності стають конкурентоспроможними на ринку. У сфері послуг економічна ефективність вимірюється через якість обслуговування та задоволеність споживачів. Економічна ефективність у цих галузях залежить від здатності швидко адаптуватися до змін попиту споживачів.

Розглянемо, як впливає економічна ефективність на різноманітні галузі економіки (табл. 3).

Отже, економічна ефективність відіграє важливе значення у всіх галузях економіки. Вона впливає на конкурентоспроможність підприємств, впровадження інновацій, підвищення якості товарів та послуг, а також створення робочих місць. Підвищення економічної ефективності в усіх галузях є ключовим фактором для забезпечення розвитку національної економіки.

Таблиця 3. Вплив економічної ефективності на різні галузі економіки

Галузь	Вплив
Будівництво	Раціональне управління будівельними ресурсами, підвищення продуктивності робочої сили, зменшення негативного впливу будівництва на навколишнє середовище, збільшення доступності житла для населення
Енергетика	Забезпечення енергоефективності, зменшення витрат енергії під час її передачі та розподілу, розвиток альтернативних джерел енергії, посилення стабільності енергетичної системи
Інформація та телекомунікації	Зниження витрат на інфраструктуру, збільшення пропускної спроможності та покращення якості обслуговування споживачів, забезпечення безпеки даних
Освіта	Покращення якості освіти, забезпечення доступності освіти, розвиток інфраструктури, забезпечення сталого розвитку
Промисловість	Зменшення виробничих витрат, підвищення продуктивності виробництва, підвищення якості продукції, створення нових робочих місць, розвиток інновацій, посилення конкурентоспроможності підприємств
Розваги та відпочинок	Забезпечення доступності, підвищення якості послуг, збільшення культурних ініціатив, розвиток спортивної інфраструктури та індустрії гостинності, розвиток туризму
Сільське господарство	Збільшення врожайності, підвищення якості продукції, посилення конкурентоспроможності підприємств, забезпечення продовольчої безпеки
Торгівля	Зростання обсягів та масштабів торгівлі, розвиток інфраструктури та логістики, послаблення торговельних бар'єрів, вихід на нові міжнародні ринки
Транспорт	Розвиток інфраструктури та транспортних мереж, економія палива, зменшення викидів, розширення логістичних шляхів, забезпечення зручності та доступності транспорту для населення, вдосконалення транспортних технологій
Фінанси	Фінансова стійкість та стабільність банківської системи, розвиток фінансового ринку, зниження кредитних ризиків, залучення іноземного капіталу та інвестицій

Джерело: авторська розробка.

Економічну ефективність слід розуміти й оцінювати в багатовимірному контексті, адже вона поєднує в собі сукупність різних факторів. Значну роль при оцінці економічної ефективності відіграє рентабельність.

Варто погодитись з Барберо Х. та Зофіо Х. Л., які стверджують, що аналіз економічної ефективності дозволяє порівняти рентабельність з найкращими показниками в галузі [13].

Рентабельність є ключовим показником економічної ефективності. Вона допомагає оцінити наскільки ефективно використовуються ресурси та які фінансові результати вони приносять. При цьому високий рівень рентабельності може свідчити про те, що є баланс між доходами та витратами підприємства, але для повної оцінки ефективності необхідно додатково проводити аналіз інших ресурсів діяльності підприємства.

Розглянемо основні відмінності та взаємозв'язок між рентабельністю та економічною ефективністю (табл. 4).

Таблиця 4. Відмінності та взаємозв'язок між рентабельністю та економічною ефективністю

Рентабельність	Економічна ефективність
Відмінності	
Рівень рентабельності є показником, який вимірюється у відсотках та ґрунтується суто на фінансовому аспекті діяльності підприємства. Чим вищий прибуток підприємства та нижчі витрати, тим більший показник рентабельності	Економічна ефективність не є одним показником і вимірюється по різному в залежності від методики. Економічна ефективність враховує не лише фінансовий аспект, але й раціональність використання ресурсів підприємства
Взаємозв'язок	
Рівень рентабельності виступає одним з показників, який демонструє економічну ефективність підприємства та є частиною оцінки економічної ефективності	

Джерело: авторська розробка.

Отже, рентабельність та економічна ефективність взаємопов'язані та є життєво важливими для досягнення успіху будь-яким підприємством. Управління підприємством вимагає збалансованого підходу, який включатиме аналіз різних показників, одним з яких є рівень рентабельності. Рентабельність не тільки вказує на поточний фінансовий стан підприємства, але й допомагає

керівництву прийняти адекватні рішення, спрямовані на вирішення наявних проблем та підвищення економічної ефективності.

Проаналізуємо галузі національної економіки України, які найчастіше потрапляли до топ-5 найрентабельніших за 2012 – 2021 рр. (табл. 5).

Таблиця 5. П'ять галузей національної економіки України, які найчастіше потрапляли до топ-5 найрентабельніших за 2012 – 2021 рр.

Галузь національної економіки України	Місце серед найрентабельніших галузей за роками										Рази у топ-5
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	1	2	1	1	1	1	2	4	1	1	10 з 10
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2	3	10	8	3	3	1	3	2	2	8 з 10
Інформація та телекомунікації	3	1	6	6	4	4	4	5	3	3	8 з 10
Освіта	4	4	3	3	5	8	8	6	5	10	6 з 10
Професійна, наукова та технічна діяльність	11	12	14	9	2	2	5	2	11	11	4 з 10

Джерело: складено та розраховано автором за даними [14].

Галузь, що об'єднує сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство є домінуючою в національній економіці України. Протягом 2012 – 2021 рр. вона незмінно потрапляла до топ-5 найрентабельніших, при цьому 7 разів займаючи перше місце. Це стало можливим завдяки сприятливим природнім умовам та економічній ефективності ведення сільського господарства. Постійно високий рейтинг галузі свідчить про її стабільність та критичну важливість для національної економіки України. Лише дві галузі намагалися конкурувати з сільським господарством – оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, а також інформація та телекомунікації. Обидві 8 разів потрапляли до топ-5 найрентабельніших, що теж свідчить про високий рівень ефективності в цих сферах. Це можна пояснити впровадженням сучасних технологій, високою прибутковістю та

постійним розвитком ринку. Водночас наявність у топ-5 таких галузей як освіта, а також професійна, наукова та технічна діяльність, свідчить про незмінну важливість для України спеціалізованих навичок і знань, що відповідає тенденціям розвитку сучасної наукомісткої економіки.

Отже, національна економіка України демонструє ефективність у сільському господарстві, торгівлі, інформаційних технологіях, освітніх та професійних послугах. Завдяки їхній високій рентабельності посилюється диверсифікація. Національна економіка України протягом аналізованого періоду показала сильну залежність від сільського господарства, а також значну роль торгівлі та інформаційних технологій. Стабільне положення цих топ-3 галузей національної економіки свідчить про часткову диверсифікацію економіки. Диверсифікація є корисною, адже вона зменшує надмірну залежність від однієї галузі та підвищує економічну стабільність. Тому диверсифікація економіки є важливим компонентом економічної ефективності, що дозволяє економіці пристосовуватися до мінливих умов сучасного світу.

Водночас аналізу однієї рентабельності недостатньо, щоб повною мірою оцінити економічну ефективність. Адже об'єкт дослідження може бути рентабельним, проте досягти це за рахунок нераціонального використання ресурсів, поганих умов праці або низької якості продукції, які в довгостроковій перспективі можуть призвести до зворотного ефекту. Тому треба враховувати та аналізувати інші фактори, серед яких є продуктивність та конкурентоспроможність. Це дозволить отримати більш точне та глибоке уявлення про загальний стан об'єкта дослідження та можливості для його розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Розуміння сутності економічної ефективності сьогодні набуває вагомого значення. Від управлінців вимагається правильно оцінювати поточний стан їхніх підприємств для розуміння власних сильних сторін та шляхів для усунення наявних недоліків. Економічна ефективність є складною категорією, яка охоплює не один показник, а цілу сукупність факторів, що можуть

допомогти оцінити її рівень. Одним з таких є рентабельність, яка дозволяє поглянути на економічну ефективність з боку фінансового стану. Рентабельність показує, наскільки добре підприємство використовує свої фінансові ресурси. Проте сутність економічної ефективності полягає не лише в отриманні максимального прибутку при низьких витратах, а й в ефективності використання всіх ресурсів. Це означає, що потрібно аналізувати не тільки фінансові, але й трудові, матеріальні та природні ресурси. Тому наведені аспекти є перспективним для подальших розвідок, адже ефективне використання ресурсів передбачає раціональне використання всіх ресурсів, що неможливо побачити проаналізувавши лише один показник.

Література

1. Geamănu M. Economic efficiency and profitability. *Studia Universitatis "Vasile Goldiș" Arad – Economics Series*. 2011. Vol. 2. P. 116–119.
2. Гіндес О. Г. Ефективність реалізації інвестиційних проектів екологічного та природно-ресурсного спрямування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 11. С. 3–6.
3. Макаровська Т. П. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : МАУП, 2008. 384 с.
4. Мочерний С. В. Економічна теорія : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Видавничий центр "Академія", 2005. 640 с.
5. Farrell M. J. The Measurement of Productive Efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (General)*. Vol. 120 (3). P. 253–281.
6. Горелкіна С. Б. Планування та аналіз проектів у галузі зв'язку : навч. посіб. Одеса : УДАЗ ім. О. С. Попова, 2000. 102 с.
7. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб. Кіровоград : "Поліграф-Сервіс", 2009. 120 с.
8. Murillo-Zamorano L. R. Economic Efficiency and Frontier Techniques. *Journal of Economic Surveys*. 2004. Vol. 18 (1). P. 33–77.

9. Kalirajan K. P. On measuring economic efficiency. *Journal of Applied Econometrics*. 1990. Vol. 5 (1). P. 75–85.
10. Coelli T. J., Prasada Rao D. S., O'Donnell C. J., Battese G. E. An Introduction to Efficiency and Productivity Analysis. 2nd ed. New York : Springer, 2005. 349 p.
11. Encyclopedia of Law and Economics / Eds. Marciano A., Ramello G. B. New York : Springer, 2021, 3200 p.
12. Economic Efficiency. URL: <https://www.economicshelp.org/microessays/costs/efficiency> (available at: 10.11.2023).
13. Barbero J., Zofío J. L. The measurement of profit, profitability, cost and revenue efficiency through data envelopment analysis: A comparison of models using BenchmarkingEconomicEfficiency.jl. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2023. Vol. 89. URL: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101656> (available at: 10.11.2023).
14. Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності. URL: <https://data.gov.ua/dataset/afb3d64f-7346-47bf-a9e2-0671629fc1d3> (дата звернення: 10.11.2023).

References

1. Geamănu, M. (2011), "Economic efficiency and profitability", *Studia Universitatis "Vasile Goldiș" Arad – Economics Series*, vol. 2, pp. 116–119.
2. Hinds, O. H. (2011), "Efficiency of implementation of investment projects of ecological and natural-resource direction", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 3–6.
3. Makarovska, T. P. (2008), *Ekonomika pidpriemstva* [Enterprise economy], MAUP, Kyiv, Ukraine.
4. Mochernyi, S. V. (2005), *Ekonomichna teoriia* [Economic theory], Vydavnychiy tsentr "Akademiia", Kyiv, Ukraine.
5. Farrell, M. J. (1957), "The Measurement of Productive Efficiency", *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (General)*, vol. 120 (3), pp. 253–281.

6. Horelkina, S. B. (2000), *Planuvannia ta analiz proektiv u haluzi zv'iazku* [Planning and analysis of communications projects], UDAZ im. O. S. Popova, Odesa, Ukraine.
7. Yakovenko, R. V. (2009), *Osnovy teorii ekonomiky dlia tekhnichnykh spetsialnostei* [Fundamentals of economic theory for technical specialties], Polihraf-Servis, Kirovohrad, Ukraine.
8. Murillo-Zamorano, L. R. (2004), "Economic Efficiency and Frontier Techniques", *Journal of Economic Surveys*, vol. 18 (1), pp. 33–77.
9. Kalirajan, K. P. (1990), "On measuring economic efficiency", *Journal of Applied Econometrics*, vol. 5 (1), pp. 75–85.
10. Coelli, T. J., Prasada Rao, D. S., O'Donnell, C. J. and Battese, G. E. (2005), *An Introduction to Efficiency and Productivity Analysis*, 2nd ed, Springer, New York, USA.
11. Marciano, A. and Ramello, G. B. (eds) (2021), *Encyclopedia of Law and Economics*, Springer, New York, USA.
12. Economics Help (2019), "Economic Efficiency", available at: <https://economicshelp.org/microessays/costs/efficiency> (Accessed 10 November 2023).
13. Barbero, J. and Zofío, J. L. (2023), "The measurement of profit, profitability, cost and revenue efficiency through data envelopment analysis: A comparison of models using BenchmarkingEconomicEfficiency.jl", *Socio-Economic Planning Sciences*, [Online], vol. 89, available at: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101656> (Accessed 10 November 2023).
14. Open data portal (2023), "Profitability level of operational activity of enterprises by type of economic activity", available at: <https://data.gov.ua/dataset/afb3d64f-7346-47bf-a9e2-0671629fc1d3> (Accessed 10 November 2023).

Стаття надійшла до редакції 15.11.2023 р.